עמ"ש 57806-07-20 פלונית נ. פלוני

בפני כבוד השופטת ו. פלאוט, אב"ד
כבוד השופט צ. ויצמן
כבוד השופטת י. טויסטר ישראלי

מערערת	**פלונית**
	נגד
משיב	**פלוני**

פסק דין

ערעור על פסק דינו של בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה שניתן בתמ"ש 48854-07-15 ביום 10.6.20 (כב' השופטת מ. אליהו), במסגרתו נדחתה תביעת המערערת למתן סעד הצהרתי לפיו היא בעלת מחצית הזכויות בדירה בפתח תקווה, אשר נרשמה (בשלמות) ע"ש המשיב עוד קודם למועד נישואי הצדדים.

הרקע למחלוקת ופסיקת בית משפט קמא

1. הצדדים הכירו בשנת 1992, כאשר המערערת היתה רווקה והמשיב היה נשוי ואב לשלושה ילדים.
ביום 4.7.97 נולדה בתם של הצדדים, כאמור אותה עת עוד היה המשיב נשוי לאחרת.
ביום 11.2.98 התגרש המשיב מאשתו הראשונה, ביום 3.7.02 נישאו הצדדים זל"ז.
במהלך שנת 1990, עוד קודם להיכרות הצדדים רכש המשיב דירת פנטהאוז בפתח תקווה (להלן- הדירה) הצדדים התגוררו בדירה עוד טרם לנישואיהם.

2. התביעה הוגשה ע"י המערערת ביום 23.7.15. לטענתה, הצדדים התגוררו בדירה משנת 1998, המשיב הציג בפניה מצג לפיו הדירה משותפת להם, הצדדים ניהלו משק בית משותף, אם כי המשיב הוא זה שאחראי לעיקר ההתנהלות

הכלכלית בבית, אמר למערערת להפקיד לידיו את משכורתה והעביר לידיה סך קצוב מדי חודש, לטענת המערערת המשיב הסתיר הכנסותיו ממנה ועיקר הכנסותיו הגבוהות באו לו מעבודתו כמלווה בריבית. לטענת המשיב, הצדדים אמנם התגוררו בדירה משך 16 שנה אך לא ניהלו משק בית משותף. מעולם לא הציג מצג לפיו הזכויות בדירה משותפות. בהתאם לחוק יחסי ממון לא חל שיתוף בדירה שנרכשה ונרשמה על שמו קודם לנישואי הצדדים.

3. בפסק דינו של בית משפט קמא נקבע כי הצדדים התגוררו יחד בדירה עד חודש יולי 2015 (מאז ועד היום מתגוררת המערערת בדירה, אחר שהמשיב עזב את הדירה ועבר להתגורר עם אחרת, כך למצער לטענת המערערת). נקבע כי מועד הקרע הינו 23.7.15, היינו מועד הגשת התביעה. כאן יוער כי בדיון קד"ע שנערך ביום 23.11.20 נאמר כי הצדדים עודם מתגוררים שניהם בדירה.

המערערת ויתרה על טענתה לחלוקה בלתי שיויונית של נכסי הצדדים (ראו סע' 19 לפסק הדין), ונקבע כי כל הנכסים שנצברו מיום 3.7.02 ועד ליום הקרע, 23.7.15, למעט הדירה, הם משותפים, כן נקבע כי המערערת אינה שותפה לחובו של המשיב בסך של 405,000 ₪.

ביחס לדירה נקבע כי אף שמדובר בתקופה ארוכה בה התגוררו הצדדים בדירה, משך 16 שנה, אין בכך בלבד, גם לא בעצם ניהול משק הבית וגידול ילדם המשותף וילדיו של המשיב, כדי ללמד על כוונת שיתוף, או קיומו של "דבר מה נוסף" מכוחו ניתן לקבוע כי המערערת בעלת מחצית הזכויות הדירה. נקבע כי אין להניח שהמערערת סברה כי תקבל כ"לאחר יד" מחצית מזכויות הדירה, מה גם שהתנהלות המשיב משך שנות הנישואין, אשר התנהג כרווק, ושיקר למערערת במצח נחושה כבר בתחילת ההיכרות ביניהם, יכלה ללמד את המערערת כי אין לה כל זכויות בדירה השייכת למשיב עוד קודם להיכרותם, ולמצער היה עליה לתעד התחייבויותיו הנטענות של המשיב. לא התקבלה טענת ההסתמכות של המערערת, לפיה, כטענתה, לא רכשה דירה לעצמה מתוך הסתמכותה כי הדירה משותפת לצדדים, מאידך יש להתחשב בכך שהוענקה לה קורת גג משך שנים רבות. לא הוכחו השקעות של המערערת בדירה. מכאן כי לא הוכח "דבר מה נוסף" כנדרש בדין.

באשר לחתימתה של המערערת כלווה בהלוואת משכנתא ע"ס 500,000 ₪- בגין הלוואה שנטל המשיב עבור בנו- אף היא לא הוכרה כראיה לשיתוף הנטען. לפיכך נדחתה טענת המערערת ביחס לזכויותיה בדירה.

תמצית טענות הצדדים בערעור

4. לטענת המערערת, שגה בית משפט במסקנותיו לפיהן אין לה זכויות בדירה, נוכח קיומו של "דבר מה נוסף" המתבטא בשנות מגורים רבות בדירה, כוונת שיתוף מצידו של המשיב, חתימתה כלווה בהלוואת משכנתא, חוסר מהימנות המשיב שלא העיד אמת בנושאים שונים, ובהתייחס לפסיקה לפיה השקעת כספים בנכס או חיי הרמוניה אינם תנאי- בלעדיו אין- לצורך החלת שיתוף בנכס.

5. לטענת המשיב, פסק הדין נכון וצודק והוא תואם את הוראת חוק יחסי ממון בין בני זוג לפיה בני הזוג אינם שותפים בנכסים שנרכשו ע"י אחד מהם עובר לנישואין.

דיון והכרעה

6. עיקרה של המחלוקת בעניינו היא האם הוכח בנדון אותו "דבר מה נוסף" הנדרש לצורך החלת שיתופיות ביחס לדירה?

כידוע, על מנת לחרוג מהוראותיו של סע' 5 (א) (1) לחוק יחסי ממון בין בני זוג המוצאות מכלל איזון המשאבים נכסים שנרכשו קודם לנישואי הצדדים, יש להוכיח כוונת שיתוף ביחס לאותו נכס, כך בבע"מ 1398/11 אלמונית נ. אלמוני (2012) בסעיף 18 לפסק הדין הובהר -

> ""רוח העידן" הנה להכיר בשיתוף בנכסים, אף נכסים שהובאו לנישואין על ידי צד אחד, כאשר מדובר בני זוג החיים תחת קורת גג אחת במשך שנים רבות מבלי שקיים סכסוך גלוי ביניהם או התבטאות מפורשת של מי מהם ביחס לכוונותיו של צד אחד לשמור לעצמו את הרכוש שהביא עימו לנישואין..."

וביתר פירוט, הובהר ע"י כב' הש' י. דנציגר -

> "סבורני כי קביעתו של בית המשפט לענייני משפחה הינה מוצדקת ונכונה בנסיבות העניין. התנהלותו של המשיב ומצגיו, המפורשים והמשתמעים, מהווים "דבר מה נוסף" אשר בצירוף חיי הנישואין הארוכים שהתאפיינו ככלל בשיתוף, על אף העליות והמורדות, מעידים על כוונת שיתוף ספציפית בנכס. בנקודה זו יש להדגיש כי אין לקבל את טענתו החלופית של המשיב, לפיה אף אם הוצגו על ידו מצגים שכאלה או ניתנה על ידו התחייבות למכירת הדירה הרי שמדובר במצגים והתחייבויות שניתנים לביטול, ובלאו הכי הם אינם מבססים טענת הסתמכות של המבקשת. בנסיבות העניין, סבורני כי המשיב מנוע מלטעון טענה זו, נוכח מצגיו הנמשכים כלפי המבקשת. ודוק, נטל ההוכחה המוטל על בן הזוג שאינו רשום הטוען לכוונת שיתוף ספציפית בנכס אינו מחמיר, כאמור, ולכן אין צורך להוכיח שההבטחה או המצגים התגבשו לכדי חוזה מוגמר. די בכך שבמקרה דנן הוכחו הבטחות ומצגים נמשכים והוכח שסוגיית הדירה עמדה לא אחת במהלך השנים במרכז הדיון בין בני הזוג. ..." (הדגשה שלנו)

ובהמשך, כמפורט בחוות דעתו של כב' השופט עמית, פורטו הפרמטרים שיש להביא בחשבון בעת בחינת השאלה אם להכיר בשיתוף ספציפי בדירת המגורים:

> "לטעמי, לצורך משקלו של אותו "דבר מה נוסף" הנדרש להוכחת כוונת שיתוף ספציפי יש להקל לגבי דירת המגורים לעומת נכסים אחרים שהובאו לנישואין על ידי אחד מבני הזוג. מבלי לקבוע מסמרות, אציין להלן מספר פרמטרים אשר יש להביא בחשבון בדוננו בשאלה אם להכיר בשיתוף ספציפי בדירת המגורים:
>
> (-) האם הדירה הובאה על ידי אחד מבני הזוג לנישואין (כמו במקרה דנן) או נרכשה על ידי אחד מבני הזוג לאחר הנישואין.
>
> (-) האם הדירה נתקבלה בתקופת הנישואין מכוח ירושה או מתנה, שאז נדרשת לטעמי מידה גדולה יותר של הוכחה. הדבר נכון במיוחד לגבי דירה שנתקבלה במתנה במהלך תקופת הנישואין, מן הטעם שיש ליתן משקל לכך שנותן המתנה בחר להעניקה רק לאחד מבני הזוג ולכך שבן הזוג השני הסכים, גם אם בשתיקה, כי הדירה שנתקבלה במתנה תירשם רק על שם בן הזוג מקבל המתנה.
>
> (-) האם גם לבן הזוג השני יש דירת מגורים או נכס חיצוני אחר שהביא עמו לנישואיו ואשר נותר רשום על שמו.

(-) אורך התקופה בה הדירה הייתה רשומה על שם אחד מבני הזוג ומספר השנים בהם התגוררו בני הזוג בדירה (ככל שהתקופה קצרה יותר נדרשת מידה רבה יותר של הוכחה לשיתוף בדירה).

(-) אורך חיי הנישואין עד לקרע או עד לגירושין (ככל שתקופת הנישואין קצרה יותר נדרשת מידה רבה יותר של הוכחה לשיתוף בדירה).

(-) האם ניטלה הלוואה בגינה נרשם משכון/משכנתא על הדירה, ואשר שולמה לאורך השנים על ידי בני הזוג במשותף.

(-) שיפוץ מסיבי או תוספת בניה מהותית שמומנה על ידי שני בני הזוג.

(-) התנהגות הצדדים - אווירה כללית של שיתוף ושל מאמץ משותף.

(-) נסיבות ספציפיות נוספות כגון יצירת מצג בפני בן הזוג השני.

מובן כי הפרמטרים המנויים לעיל - ואשר חלקם "מושך" לכיוונים מנוגדים – אינם רשימה סגורה, וכל מקרה יידון לגופו".

עול ההוכחה להוכיח קיומם של הפרמטרים המביאים לכדי שיתוף בנכס מוטל על הטוען לשיתוף ובנדון - המערערת.

7. לאחר עיון במסכת הראיות שהובאה בפני בית משפט קמא, ובשונה ממסקנתו של בית משפט קמא, אנו סבורים כי המערערת הצליחה להרים את הנטל ולהוכיח קיומו של שיתוף הנובע מכלל נסיבות החיים המשותפים, אם כי איננו סבורים כי השיתוף עולה עד כדי מחצית הזכויות בדירה. ודוק, האפשרות "לזכות" בן זוג בחלק מזכויות בן הזוג האחר בנכס שהיה בבעלותו לפני הנישואין אינה מחייבת בהכרח חלוקה של מחצה על מחצה, וניתן להגיע למסקנה כי בן הזוג "רכש" זכויות בנכס בשיעור שהוא פחות ממחצית, והכל בהתאם לנסיבות (ראו, כדוגמה, ענין בע"מ 1398/11 הנ"ל , בסעיף 25 לחוות דעתו של השופט דנציגר).

כך הוכח בנדון קיומן של שנות נישואין ארוכות, תוך שהדירה משמשת כדירת המגורים היחידה של הצדדים ובתם לכל אורך שנות הנישואין ואף קודם להן. אין מחלוקת כי הצדדים התגוררו בנכס כ - 16 שנה לפחות, כאשר במהלך שנים אלו נולדה בתם שהתגוררה עמם.

אמנם, נקבע עובדתית כי בחלק מהזמן חיי הנישואין לא היו טובים, והצדדים לא רוו נחת זה מזה תחת אותה קורת גג, ואולם בעניין זה נקבע כי ראוי להבחין בין שיתוף רגשי לבין שיתוף כלכלי, וע"כ **"אין מקום לקבוע שבכל מקרה שבו שרר נתק רגשי בין בני הזוג תוסק מסקנה שחיי הנישואין לא אופיינו באווירת שיתוף"** וכי רק במקרים חריגים שבהם מתאפיינים הנישואין "מתחילתם ועד סופם" בדיסהרמוניה מוחלטת, יהיה מקום לרף מחמיר. בענייננו, לא ניתן לומר שזהו מצב הדברים בין בני הזוג, כאשר מדובר בבני זוג שנולדה להם בת משותפת. ונטלו הלוואה בגינה נרשמה משכנתא משותפת (כפי שיפורט בהמשך). לכך יש להוסיף את הודאתו של המשיב לפיה נטל חלק באירועים משפחתיים, בני הזוג נסעו יחדיו לחו"ל וכיוצ"ב. הנה כי כן, עניין לנו עם בני זוג שנישואיהם ארוכים יחסית, ושנות המגורים המשותפים בדירה אף הן רבות, ע"כ מתקיימים שני הפרמטרים דלעיל.

8. עוד ובנוסף הוכח, כאמור, כי על דירת המגורים נרשמה הלוואה בגינה נרשמה משכנתא וכי שנת 2012 חתמה המערערת כערבה ללא זכויות על משכנתא שנטל המשיב, וכי כספי ההלוואה הועברו לבנו של המשיב מנישואין קודמים. למהלך זה משמעות רבה, ואכן, גם נטילת משכנתא הוכרה כפרמטר שיש לבחון בבחינת השאלה האם נוצר שיתוף ספציפי בדירת המגורים (ראו דבריו של כב' הש' עמית בבע"מ 1398/11 הנ"ל).

אנו ערים כמובן לכך שההלוואה שולמה מידי חודש מחשבונו של המשיב, אלא שתשלום ממשאביו של המשיב, מפחית בהכרח את הכנסת אותם משאבים לקופת התא המשפחתי, שכן הוכח שמחשבון זה נעשו הוצאות משק הבית המשותפות לצדדים, וע"כ יש לראות במערערת כמי שנטלה חלק, גם אם עקיף, בהחזרי המשכנתא, שנמשכו פרק זמן של כשנתיים עד למועד הקרע.

כפי שנקבע בבע"מ 1398/11, אין בכך בלבד שבן הזוג הטוען לשיתוף ספציפי בנכס, לא השקיע כספים בו, כדי להסיק העדר הוכחה לשיתוף כאמור מצידו של בן הזוג האחר (הרשום כבעלים) סע' 24 לפס"ד של השופט דנציגר. בנדון על כל פנים אין להתעלם הן מנכונות המערערת לחתום על משכנתא הנרשמת על הדירה והופכת אותה כחייבת וערבה להחזרתה, והן להשתתפותה <u>בפועל</u> בהחזרי המשכנתא ששולמו מתוך הכספים ששימשו את כלל המשפחה. אומנם בסופו של יום סך התשלומים מגיע לעשרות אלפי ₪ בלבד ואולם לעניין זה אפשר שתהא השפעה על חלקה של בדירה אך לא באשר לעצם השיתופיות המוכחת מעצם נטילת המשכנתא.

9. ולבסוף, בפסק דינו של בית משפט קמא נקבע כי טענת המערערת לפיה המשיב "הפגין כוונת שיתוף בדירה" הינה "קלושה". זאת מהטעם שהמשיב התנהל כרווק, נעדר מהבית ימים ולילות ובילה עם נשים אחרות.

מסקנתנו שונה. תחילה נציין כי התנהלות שלילית מצד המשיב, מחד, וניהול הבית תוך גידול בת משותפת מצידה של המערערת, מאידך, אינה יכולה להיזקף לחובתה של המערערת. מילים אחרות, ככל שהמערערת הסכימה, במפורש או בדיעבד, להתנהלותו של המשיב, המשיכה לנהל את הבית באופן משביע רצון, כמו גם אי הגשת תביעת גירושין מטעם מי מבני הזוג, יכולה ללמד על שגרת חיים תקינה על פי אורחות חייהם של בני זוג אלו, ואין לשלול את כוונת השיתוף על פי אורחות חיים מקובלים של בני זוג אחרים, הנחשבים כמקובלים חברתית. גם לכך מתייחס בית המשפט בבע"מ 1398/11 לאמור:

> "איני סבור שעל בית המשפט להידרש במסגרת הדיון בשאלת השיתוף הספציפי בדירת המגורים, לתת סימנים בחיי הנישואין וליצור מדרג של נישואין טובים יותר או פחות בהתאם למידת השיתוף הרגשי ששרר בין בני הזוג. ניסיון החיים מלמדנו כי חיי הנישואין אינם עשויים מקשה אחת וכל זוג מעצב את החיים המשותפים בדרכו. בוחנים אנו בהקשר זה רק אם חיי הנישואין היו "נישואין הרמוניים 'סבירים'" [כדברי השופט א' רובינשטיין בבע"מ 5939/04...]. לפיכך סבורני כי אין מקום לקבוע שבכל מקרה שבו שרר נתק רגשי בין בני הזוג תוסק המסקנה שחיי הנישואין לא התאפיינו באווירת שיתוף. ראוי לשמור על הבחנה בין שיתוף

> רגשי לבין שיתוף כלכלי. סבורני כי רק במקרים חריגים שבהם התאפיינו הנישואין בדיסהרמוניה מוחלטת מתחילתם ועד סופם – ולא די בתחושת בדידות של מי מבני הזוג לעניין זה – יהיה מקום לרף ראייתי מחמיר כפי שמציע חברי" (סע' 227ב לפס"ד של השופט דנציגר).

אם אין די בכך, המערערת הציגה תמליל שיחה עם המשיב, אשר נשמע אומר למערערת **"בסדר? משאיר לך את הבית"** ובהמשך **"בעניין של שכר דירה. תשארי את פה. אני אשכיר בית. אני אצא החוצה. עזרי לי קצת בשכר דירה"**. אמנם הדברים אינם חד משמעיים, אך דומה, כי אם נצרפם לכל האמור לעיל, תהא המסקנה כי יש לראות בהם הכרה של המשיב בכך שלמערערת מגיע חלק וזכות בדירה, ולו מטעמי צדק שיסודם הן בעובדה שהדירה שימשה כדירת מגורים לצדדים ולבתם משך כל שנות נשואיהם הארוכות, הן מהעובדה כי הצדדים באו בקשר נישואים עת המערערת הייתה צעירה ביותר תוך שהיא נסמכת ונשענת מהפן הכלכלי על המשיב שהיה מבוגר ממנה , הפערים הכלכליים שבין הצדדים אשר בהם לבדם יש להצדיק חלוקת רכוש לא שיוויונית בין הצדדים (ודוק בסע' 69 ד לכתב תביעתה טענה המערערת לחלוקה לא שיוויונית ונראה כי חזרתה בסיכומיה מטענה זו הורתה בסברתה שבית המשפט יכיר בזכותה בדירת המגורים), וממילא דברים אלו מצטרפים אף להשקעה הכלכלית , גם אם המצומצמת יחסית, של המערערת בדירה ויש בהם להקים את אותו "דבר מה נוסף" המקים שיתוף ספציפי של המערערת בדירה.

10. מכיון שהיקף השיתופיות נתון לשיקול דעתו של בית המשפט ואין הוא מחוייב להכריע כי חלוקת הנכס תעשה מחצה על מחצה, אנו סבורים כי בנסיבות הנדון ובכללן השתתפותה הכספית (העקיפה) של המערערת בדירה (החזרי המשכנתא במהלך חיי הנישואים, כמובהר לעיל), העובדה כי התגוררה עם בתם של הצדדים בדירה כשש שנים לאחר מועד הקרע, ובהתחשב בשווי הגלום בכך, הרי שיש בדבר להצדיק קביעה לפיה זכותה בדירה מגעת כדי 15% משוויה.

כיון שהתביעה עצמה הייתה תביעה לסעד הצהרתי איננו מוסיפים וקובעים את המיתווה למימוש זכות זו, ועל צד מעוניין יהיה להגיש תביעה לפירוק שיתוף.

לפיכך הרינו מורים כדלקמן –

א. נקבע כי למערערת זכויות בעלות בשיעור של 15% מזכויות הבעלות בדירה.

ב. המשיב ישא בהוצאות המערערת בשיעור של 20,000 ₪.

ג. העירבון שהפקידה המערערת יושב לה באמצעות ב"כ.

11. פסק הדין ניתן לפרסום ללא פרטי שמות הצדדים.

ניתן היום, י"ב סיוון תשפ"א, 23 מאי 2021, בהעדר הצדדים.

ורדה פלאוט, שופטת אב"ד	**צבי ויצמן, שופט**	**יעל טויסטר ישראלי, שופטת**